Слободан Ракитић

МЕРЕ И РАЗМЕРЕ ПЕСНИЧКЕ РЕЧИ

Јованка Стојчиновић Николић: „Мрак од чистог злата”, „Завод за уџбенике и наставна средства”, Источно Сарајево

Девет песничких збирки Јованке Стојчиновић Николић, колико је до сада објавила, чине значајан стваралачки опус у контексту савремене српске поезије. Њена нова збирка,са парадоксалним и на први поглед противуречним насловом *Мрак од чистої злата*,и тематско-мотивски обликовано представља јединствену целину са претходним збиркама. Кад кажемо да је наслов парадоксалан, имамо у виду његову значењску димензију,а да је, с друге стране,мотив светлости средишњи мотив читаве збирке. Плеоназам је рећи,на пример, да је дан од чистога злата, док је склоп „мрак од чистог злата” неуобичајен и указује,по свему судећи, на унутрашњу стварност којој је окренута ова поезија. Реч је,очигледно,о својеврсној и делотворној инверзији и песничком „обрту”.

Завичајни колорит прво је и основно утемељење поезије Јованке Стојчиновић Николић. И док су њене ране песничке збирке засићене метафорама, симболима и другим лирским средствима, у новој књизи дошло је до кристализације и сажимања песничког израза, а један у основи „узвишен” и „полетан” лирски тон добио је овог пута нова својства. Осећање за унутрашњу меру, мисаона зрелост и складни распоред лирских средстава одликују нову песничку збирку Јованке Стојчиновић Николић.

Збирка *Мрак од чистої злата* садржи четири тематско-мотивска круга, сједињена истоветним лирским тоном. Исповедно-медитативна димензија, карактеристична за поезију Јованке Стојчиновић Николић,једно је од битних својстава и њене нове песничке збирке. Премда је исповедни тон у првом плану, њена поезија поседује универзалну димензију и у појединим песмама, у којима је остварена

унутрашња пуноћа и духовна озареност, уздиже се до космичких размера. Сунце, небо,звезде и блистава небеска пространства дају поезији Јованке Стојчиновић Николић романтична својства.

Песме у збирци *Мрак од чистої злата* поседују ненаметљиви и присни лирски тон. Тај лирски тон је рафинован и универзалан без обзира на интимистичку лирску визуру песничког субјекта.

Песникиња готово дневнички прати и „бележи" мене својих расположења, осенчених каткад тамним сликама и сенкама, али и светлостима које зраче надом и постојаношћу. Било да лично постаје опште, а опште лично, поезија поседује унутрашњу логику,у њиховом међусобном укрштању и прожимању. Песникиња трага за пореклом светлости и мрака, моћи и немоћи речи, размерама добра и зла,коренима наде и безнађа.

Лирски свет Јованке Стојчиновић Николић саздан је од слика завичајног миљеа и породичног родослова. Удео биографског и аутобиографског у књизи *Мрак од чистої злата* у том смислу је од посебног значаја. И значења. Смисао постојања и опстајања човека под звездама находи се у језику, у моћи говора, а то је, по песникињи, и највиши смисао који нам даје поезија.

Први циклус у збирци *Мрак од чистої злата* („По мјери ријечи") кореспондира са другим циклусом у књизи *Горка свјетлост* („Размјеравање ријечи"). Наслови ових двију књига су у ствари у опозиту један према другоме, премда се допуњују и чине целину.

Оба циклуса, у којима се песникиња бави мером и размером речи,имају поетички и аутопоетички карактер. Песникињу подједнако интересује лице и наличје стварности, лице и наличје мрака, али и лице и наличје светлости, која има творачку моћ.

И остала три циклуса у узајамној су вези са одређеним циклусима у претходној књизи Јованке Стојчиновић Николић.

Тако је песма „Гласници висине" у сагласју са песмом „Царство моје" у књизи *Горка свјетлост*,а песме „Бијели дуд у шетњи кроз историју" и „Крушка" значењски се „наслањају" на песму „Жилаве руке трешње" у претходној књизи. Није реч наравно само о персонификацији биљака, светлости,мрака, плодова и предмета, него о сједињености људског бића са светом око себе. Јер свет је, према песникињи један: и видљиви и невидљиви, и чујни и нечујни, и живи и неживи. Све има свој језик и свој говор: и вода, и земља, и трава, и биљке, и животиње и предмети којима смо свакодневно окружени. Песникиња разуме њихов немушти језик, чује њихово ћутање, чита њихове мисли и преводи их на језик песме.

Јованка Стојчиновић Николић у циклусу „По мјери ријечи” гради своје пјесме поступно,у слојевима,уобличавајући својеврсне лирске „приче” и завршавајући их поентом. Та поента није самој себи сврха већ је у функцији читаве песме и природни је њен завршетак. Градећи песму, следећи њену унутрашњу светлост, песникиња уствари трага за основним суштинама постојања. Или је пак сама песма и смисао о суштини тог трагалаштва у језику,за мером и размером речи.

Песма „Аутобиографије”, којом почиње други циклус у књизи, потврђује интимистичко и аутопоетичко својство поезије Јованке Стојчиновић Николић, док се песма „Свијет од праха” библијски интонирана, завршава стиховима који изражавају не само моћ светлости већ и моћ говора.

У истом песничком чину највишу светлост садржи песничка реч:

Да свјетлост пробије
затамњена окна и зидове
Уђе у полице с мојим књигама
У којима унутрашњи број
чувам

Управо је најделотворније у поезији Јованке Стојчиновић Николић оно што она означава „унутрашњим брујем”, чиме указује да је за њу, ма колико била окренута свету око себе,или баш због тога суштинско оно што је унутрашња светлост, „унутрашњи број”, што је њеној поезији дало још једну димензију, рекли бисмо суштинску – метафизичку.

Док *Горку свјетлост* карактерише гномска сажетост и сведеност стиха,књигу *Мрак од чистог злата* одликује подједнако и краћи и дужи стих, и краћи и дужи песнички облик, космички мотиви и они из домена свакодневнице, елиптичко и изнијансирано казивање, али и колоквијални дискурс и опорест завичајног пејзажа. Нова збирка Јованке Стојчиновић Николић представља неку врсту песничке синтезе.

Збирка *Мрак од чистог злата* потврђује завидну песничку репутацију коју Јованка Стојчиновић Николић има у савременој српској поезији, али отвара и нове просторе за њен будући песнички развој и стваралачки успон.

Реч је о поезији која је, у свом развојном луку, остварила своју унутрашњу зрелост и мисаону усредсређеност на суштинска питања људске егзистенције.